

Bir Büyük Öğretmen: M. Orhan Öztürk *A Great Teacher: M. Orhan Öztürk*

Aylin ULUŞAHİN[®]

Cok değer verdiğiniz, çok sevdiğiniz bir insanın kaybının ardından onu anlatmak zor olsa da, onun niteliklerini tanıtmak, onunla ilgili anılarınızı paylaşmak istediğim, galiba ağır basıyor. Öğretmenimizin ardından yayınlanacak bu yazı, alıştığımız önyazılardan biraz farklı olacak bu nedenle. İlginç bir rastlantı olarak bu sayıda Prof. Dr. Orhan Öztürk'ün öğrencilerinden Doç. Dr. Sağman Kayatekin'in kendisiyle bir kaç ay önce yaptığı bir deneme/söyleşinin yer alması planlanmıştı (Kayatekin 2023)*. Bu söyleşiyi pek çok açıdan ilginç ve önemli buldum. Burada bu söyleşinin bana verdiği ilhamla Orhan Bey'le çalışmak, onun öğrencisi olmakla ilgili düşüncelerimi toparlamaya çalışacağım.

Başlarken vurgulamak istediğim nokta Orhan Öztürk'ün, sistematik düşünme yetisi, dile, özellikle öztürkçeye verdiği önem, yalın ve açık ifade tarzı ve en önemlisi öğretme tutkusunu kendisini tanıyan herkesin bildiği gibi çok iyi öğretmen olduğudur. Bir cumhuriyet aydını olarak akademik yaşamını A.B.D.'de sürdürüp, dünya çapında tanınan bir hekim olmaksızın Türkiye'de psikiyatrinin gelişmesini amaçladığını ve çalışmalarını bu yönde yoğunlaştırdığını aktarmıştır, hep bize. Gerçekten de psikiyatri eğitimi, hekimlik terimlerinin Türkçeleştirilmesi, dernek, dergi, kitaplar gibi ana çalışma alanlarına baktığımız zaman gördüğümüz, hep bu seçimi doğrultusunda yaptığı çalışmalarıdır.

Orhan Bey'in öğretmenliğinin yanı sıra en başat özelliklerinden birinin çok iyi bir sistem kurucusu olması olduğunu düşünüyorum. Hacettepe Üniversitesi Psikiyatri bölümündeki ve yataklı servisteki düzenin kuruluşunda nereden esinlendiğini Dr. Kayatekin'le yaptığı söyleşiden öğrendim, bilmiyordum. Ama bu düzen onun emekliliğinden 25 yıl sonra ben emekliye ayrıldığımda, belki bazı küçük güncellemelerle gene de

büyük ölçüde kurulduğu biçimde sürmekteydi. Servisin mimari planı, asistan eğitim programının ana yapısı, çalışanların görev tanımları, hastalar için oluşturulan terapötik ortam gibi yapısal özellikleri sürdürüldü. Bunun ötesinde öğretim üyelerinin odalarının kapılarının her zaman bütün asistanlara açık olması; hasta yatış sırasında kimin hastası olduğunun değil, klinik durumunun ve ne süredir beklediğinin göz önüne alınması gibi bölümün kimliğine yerleşmiş birçok kural sorgulanma gereği duyulmadan uygulandı. Üstelik bunu dile getirdik mi bilmiyorum ama hepimiz bölümümüzün işleyiş düzeninden gurur duyduk. Benzer bir sistem Türk Psikiyatri Dergisi için de kurulmuştu. Asistanlar sırayla çıkacak sayının koordinatörlüğünü üstleniyor, haftalık yayın kurulu toplantıları yapıyor, yayın kurulunun kapısı çalışmak isteyen herkese açık oluyor, gelen her yazı mutlaka yayın kurulunun genç bir üyesi tarafından da değerlendiriliyor, yazarlara gönderilecek bütün hakem değerlendirmeleri bu toplantılarda okunuyordu. Bu toplantılar bilimsel bir yazının nasıl yazılması ve nasıl değerlendirilmesi gerektiğinin öğretildiği bir okul niteliği taşıyordu.

Başarılı sistemler oluşturmada Orhan Bey'in sistematik düşünme yeteneği, ayrıntılara önem vermesi ve işe odaklı kişiliği kuşkusuz başat önemdeydi. Ama bunlar ne bir ekip oluşturarak kurduğu sistemi benimsetmek ne de bu sistemin yıllarca yaşamasını sağlamak için yeterlidir. Dr. Kayatekin'in söyleşisini okurken Orhan Bey'in daha önce bu bağlamla ilişkisini düşünmemiş olduğum bir başka özelliğini fark ettim. Asistanlığımız sırasında hepimiz bir ölçüde ondan çekinirdik. Öte yandan Orhan Bey yeni başlayan asistanın bile hastasının tanısı, tedavisi ile ilgili fikrini sorar, dinlerdi. Kendi önerilerini söyler, yeri geldiğinde tartışır, hep takip eder ama o

Geliş Tarihi: 07.12.2023 , Kabul Tarihi: 07.12.2023, Çevrimiçi Yayın Tarihi: 29.12.2023

Emekli Prof., Hacettepe Üniv. Tıp Fak., Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD, Ankara,

Dr. Aylin Uluşahin, e-posta: aulusahi@gmail.com

*Orhan Öztürk hakkında bu sayıda yayımlanan yazılar için lütfen referansları inceleyiniz.

hastanın doktoru olan asistanın görüşlerine saygılı davranırdı. Gerçi bir şey yolunda gitmezse kızardı, ama öfkesinin işle ilgili olduğu hissedilirdi, insanın kişiliğine yönelik rencide edici bir sözü olduğunu hatırlamıyorum.

Benzer şekilde bir grup asistanla birlikte Türk Psikiyatri Dergisi'ni çıkarmaya giriştiği dönemde de hepimiz görüşlerimiz ve katkımızın değerli olduğunu hissettik, o 'Orhan Bey'in dergisi' değil 'bizim dergimiz'di. Bir eserin yaşaması için elbette liderin ekibinde bu hissi yaratabilmesi gerekir. Ama bence daha zor olan, söyleşide de değinilen konu, bir insanın emek vererek kurduğu geliştirdiği bir eseri ya da kurumu bırakabilmesi ve bu bırakmanın ne şekilde olduğu galiba. Orhan Bey de bir noktada dergi yayın yönetmenliğini devretti. Ben Dergi'nin Yayın Yönetmenliğini yaptığım sürece Orhan Bey'in desteğini hep hissettim ama hiçbir gün işime karıştığı duygusuna kapılmadım.

Orhan Bey çok çalışkan bir insan ve verimli bir yazardı. Paylaşımcılığını bu alanda da sürdürdü. "Psikanaliz ve Psikoterapi" kitabının yayın haklarını Türkiye Psikiyatri Derneği'ne devretti. Bir diğer önemli eseri 1988 yılında yayınlanan, benim kuşağım ve sonraki kuşaklardaki psikiyatristler için önemli bir başvuru kaynağı olan "Ruh Sağlığı ve Bozuklukları" kitabıdır. 2005 yılında Orhan Bey'in Berna Uluğ ile bana bu kitabı birlikte güncellemeyi önermesi ikimizi de çok mutlu etmişti.

Orhan Bey ülkemizin örgütlenemeyen bir toplum olduğunu düşünüyordu. Üzerinde çok kafa yorduğu bu konudaki görüşlerini kendi ağzından dinlersek "*Siyasal nedenlerin gerçek neden olmaktan çok bireysel ve toplumsal güvensizliklerimizin*

sonuçları olduğunu düşünüyorum. Bir başkasına 'gel birlikte bir şeyler yapalım' diyebilmek için kişinin önce kendine sonra başkalarına güveninin olması gerekir. Oysa çocukluktan beri yetiştiriliş biçimlerimize bakacak olursak ailede ve okulda daha çok yetkeye (otoriteye) boyun eğme, konuları tartışmadan, sorgulamadan öğrenme, aile dışındaki ilişkilere güvenmeme, özerk benlik duygusu geliştirememe gibi özellikler baskındır. Ülkemizde kurumların özerkliğinden söz edilir, ama bireysel özerklik duygusu üzerinde pek durulmaz" (Öztürk 2010). Bu düşüncelerle Türkiye Psikiyatri Derneği'nin kuruluşunda önemli katkıları olmuş ve derneğin kurucu başkanlığını yapmış ve hep desteklemiştir.

Bu satırları yazarken Orhan Bey'de gözlediğim ve yukarıda özetlemeye çalıştığım özelliklerin destekleyici ama bağımsızlığa, kendi kararlarını almaya izin veren, etik değerleri olan, paylaşımı ve işbirliğini öğreten "iyi ebeveynlik" (good parenting) özellikleri olduğunu fark ettim. Ne kadar şanslıyız ki akademik olarak yetişmemizi, akademik değerlerinin yanı sıra bu özelliklere de sahip bir büyük öğretmen sağladı.

KAYNAKLAR

- Can KC, Erkoç Ş, Gözütok TT ve ark. (2023) Cumhuriyetin 100 yılında Türkiye'de Psikiyatriyi şekillendiren 12 psikiyatr. Turk Psikiyatri Derg 34(4): 288-99. <https://doi.org/10.5080/u27447>
- Kayatekin MS (2023) M. Orhan Öztürk Söyleşisi - Öne Çıkanlar. Turk Psikiyatri Derg 34(4): 300-302. <https://doi.org/10.5080/u27370>
- Öztürk MO (2010) Ülkemizde örgütlenme sorunları ve Türkiye Psikiyatri Derneği'nin kuruluşu. Türkiye Psikiyatri Derneği'nin 15. Kuruluş Yıldönümü Konferansı. Anadolu Psikiyatri Günleri, 17 Haziran 2010, Eskişehir.